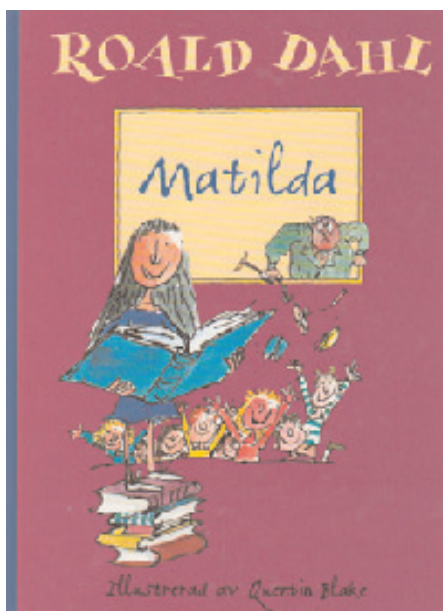

Matilda

Matilda är en av de berättelser som ingår i Svenska Filminstitutets stora skolbioprojekt [Boken på duken](#) – en satsning på film som läsförbättrare i skolan. Boken av Roald Dahl och filmen av Danny De Vito är tillsammans ett fantastiskt inspirerande material för roliga läs- och skrivövningar i klassrummet.

Rek. från åk 2, beroende på när eleverna bedöms kunna läsa textremsorna

EN FILMHANDLEDNING AV EVA WESTERGREN
OCH MALENA JANSON

Om filmen

Matilda är den amerikanske regissören och skådespelaren Danny De Vitos filmatisering av Roald Dahls klassiska berättelse om den hyperintelligenta flickan som råkar födas in i fel familj. Medan mamma, pappa och storebror är lata, dumma och älskar att titta på TV föredrar Matilda att läsa böcker och suga i sig kunskap. När hon börjar skolan öppnas en ny värld för henne och hon upptäcker också att hon har magiska krafter. Dessa använder hon för att ge igen för alla elakheter hon tvingats utstå men också för att hjälpa dem hon älskar. *Matilda* är en fantastisk berättelse i ordets alla bemärkelser – en skruvad komedi, en grym saga och en studie i barnpower. Den är dessutom en kärleksfull hyllning till böckernas magiska värld och ger uppslag till en mängd roliga läs- och skrivfrämjande övningar.

Att skildra det läskigaste i bok och på film

Berättelsen om Matilda handlar egentligen om övergivenhet, övergrepp och utsatthet. Men genom att flytta historien från en realistisk miljö till en fantasins värld – och genom att Matilda är en så sällsynt stark person! – blir berättelsen uthärdlig. Filmens berättarröst bjuder oss in till något som först verkar vara en trevlig godnattsaga men i kontrast mot den trygga rösten ser vi bilder där den nyfödda Matilda slängs in i bakluckan på bilen och där hon sitter ensam mitt i maten och skriver sitt namn. "Se mig!" tycks hon ropa.

Men som alltid i Roald Dahls berättelser måste det ensamma barnet ge sig ut på en skräckfärd för att rädda sig. Och mitt i det mörka finns också ljusa rum, oaser, att andas ut och vila i. Matilda är till det yttre liten och försvarslös men visar sig besitta klokskap, humor och krafter som gör att hon klarar sig ur alla svåra situationer – lite grann som Pippi Långstrump, faktiskt!

Världen sedd ur Matildas ögon är tydligt uppdelad i ont och gott. Alla vuxna (utom två) är onda och alla barn (utom ett) är goda. Där finns ren kärlek och rent hat. Genom att världen skildras så utstuderat, överdrivet, tas udden av det hemska och de skrämmande situationerna blir mitt i allt komiska. Och till slut, som i alla Roald Dahls berättelser, finner Matilda och åskådaren en trygg hamn där hon och vi kan pusta ut och njuta. Slutet är lika lyckligt som inledningen var fasansfull.

- Vilka är de sex viktigaste karaktärerna i filmen/boken?

Skriv ned! Hur beskrivs de i boken och hur gör de entré i filmen? Lägg märke till vilka ord författaren använder för att beskriva dem och med hjälp av vilka berättargrepp (kameravinkel, ljud effekter, musik, smink, kostym etcetera) de presenteras i filmen!

- Många upplever boken *Matilda* som otäckare än filmen. Varför då, tror ni? Håller ni med? Genom att analysera kan man ofta ta makten över det skrämmande. Välj därför ut en otäck scen som finns med i både boken och filmen och jämför i detalj hur den beskrivs/är gjord i respektive medium. Vilka skillnader/likheter hittar ni? Hur påverkar dessa skillnader/likheter era upplevelser av filmen/boken?

Om betydelsen av namn

Författaren Roald Dahl arbetar mycket medvetet med namn och namnens bokstavliga och symboliska betydelse för berättelsen.

- Vad heter de sex viktigaste personerna i filmen respektive i boken? Varför heter de just så? Ta reda på vad namnet Matilda betyder! Varför heter hon så, tror ni? Vad betyder era egna namn? De flesta svenska namns betydelse kan man hitta här:

<http://svenskanamn.alltforaldrar.se/>

- Arbeta i par och hitta på varsitt fantasinamn åt varandra som ni tycker passar till just henom. Skriv ned namnet och tre egenskaper som kompiserna har som motiverar namnet. Läs upp och berätta för varandra!

Bokens och filmens olika rum

Man kan säga att filmens rum innehåller alla de saker som vi omger oss med i vardagen. Varje scenografi är som en förlängning av de karaktärer som bor och bestämmer där. När en film bygger på en bok försöker filmarbetarna

ofta återskapa den miljö som finns mer eller mindre noggrant beskriven i boken. Men ibland kan filmarna göra precis tvärtom och skapa en miljö som är helt annorlunda mot den som finns i boken.

De rum som Matilda förflyttar sig mellan, i såväl bok som film, är **hemmet**, där en ytlig och fördummande TV-gemenskap råder, **biblioteket**, där Matilda söker kunskap och tröst, **skolan**, som mest liknar ett fängelse, och fröken Honungs **klassrum** som blir en oas i tillvaron. Där finns också fröken Honungs **lilla hus** och Domderassons **stora hus** (som ju också är fröken Honungs barndoms hem).

- Dela in klassen i grupper och låt varje grupp ingående beskriva varsitt rum/miljö. Hur beskrivs rummet i boken? Hur presenteras det i filmen? Använd så många adjektiv som möjligt och räkna även upp de ting som finns i rummet.

- Gå sedan över till att så ingående som möjligt beskriva vilken funktion rummen har dels för Matilda, dels för berättelsen: Vad gör Matilda i rummet? Hur känner hon sig när hon är där? Varför är det rummet viktigt för att vi ska förstå berättelsen?

- Har eleverna något favoritrum, en vrå eller en annan plats där de trivs särskilt bra? Varför är just det stället speciellt? Vad gör de där? Låt dem skriva/rita/berätta!

Hämnas och/eller hjälpa? Att besitta magiska krafter

Matilda är berättelsen om ett barn som trots dåliga yttre förutsättningar tar kontrollen över sitt liv och öde. Från ett totalt underläge kämpar, och vinner, Matilda mot en oförstående och elak vuxenvärld som varken ser henne för den hon är eller vill hennes bästa. Det är en verklighet, om än starkt överdriven, som många barn kan känna igen sig i.

"Jag är stor, du är liten. Jag har rätt och du har fel och det är ingenting du kan göra något åt" säger både pappa och rektorn. Tack vare Matildas välutvecklade iakttagelseförmåga kan hon snabbt identifiera sina motståndares svaga punkter och utnyttja dem: Att pappa Harry Vidrigsson är otroligt fåfång och självupptagen men blind för sin omgivning. Att rektor Domderasson innerst inne är fruktansvärt rädd. Genom att använda sin magiska kraft och utsätta de vuxna för "practical jokes", eller bus, lyckas Matilda hämnas och därmed göra sin egen tillvaro mer uthärdlig.

- Låt barnen skriva en berättelse med titeln "Min magiska dag" som handlar om vad de skulle göra om de hade magiska krafter i tolv timmar. Vilka magiska krafter skulle de helst av allt vilja ha? Vad skulle de använda dem till? Till att göra sitt eget liv bättre eller till att, precis som en superhjälte, hjälpa andra som har det svårt?

I böckernas värld

Matilda älskar att läsa böcker. För henne fyller böckerna flera funktioner: Som flykt undan en vidrig vardag tillsammans med en familj som alls inte förstår eller uppskattar henne. Som kunskapskälla, genom att hon ständigt lär sig nya saker om världen och om livet genom att läsa. Som ren njutning och glädje som hon i slutet av berättelsen kan dela med fröken Honung när de läser tillsammans.

- Vilka böcker läser Matilda? Leta reda på alla boktitlar som nämns i boken! Dela in klassen i mindre grupper och låt dem ta reda på mer om de här böckerna. Gå till biblioteket och ta fram dem eller, om ni inte har tillgång till ett bibliotek, sök dem på internet. Vad handlar böckerna om? Verkar de spännande? Varför tror ni att Matilda tycker om just de här böckerna?
- Vilken betydelse har böcker och berättelser för dig? Vilken är den bästa bok som du har läst? Varför tyckte du så

mycket om den? Tycker du om att läsa ensam? Tycker du om när någon läser högt för dig? Tycker du om att lyssna på ljudböcker? Hur skiljer sig de olika sätten att uppleva böcker från varandra?

Boken på duken – när en text blir film

När en bok överförs, eller adapteras, till film genomgår berättelsen alltid förändringar – större eller mindre. Det finns de som menar att boken alltid är bättre än filmen och det finns de som inte tycker att de behöver läsa boken eftersom de redan har sett filmen och därför "vet vad som händer". Men en bok och en film är två helt olika medium och de har båda sina unika möjligheter och sina begränsningar. Man behöver inte välja eller rangordna medierna! En bok är bättre på att skildra vissa skeenden, en film bättre på andra.

Matilda har förändrats ganska mycket när den överförs från bok till duk. Exempelvis utspelar sig boken i Storbritannien medan filmen utspelar sig i USA. En del händelser som finns med i boken (buset med papegojan, t ex) finns inte med i filmen medan nya händelser (t ex jakten i Domderassons hus i slutet) tillkommit. Fröken Honungs lilla hus skiljer sig kraftigt åt i bok respektive film.

Ibland väljer filmskaparna att förändra berättelsen för att den bättre ska passa filmmediets audiovisuella berättande. Ibland är det rent kommersiella hänsyn som får styra – kanske är det därför Matilda förflyttats från Storbritannien till USA? Det kan också finnas andra skäl att omstöpa en historia, t ex att det finns saker som man kan berätta i textform men som blir alltför läskiga på film.

- Fundera ut några frapperande skillnader mellan boken och filmen *Matilda*. Det kan vara en enstaka scen som är helt annorlunda, eller en karaktär eller en miljö eller ett händelseförlopp. Läs, gärna flera gånger, exakt hur det skildras i boken och titta på hur det skildras i filmen. Skriv ner filmens skeende som om det var en boktext. Fundera på varför det skiljer sig mellan bok och film. Vad

tror ni? Hur skulle ni själva filma just den scenen/ personen/motsvarande om ni var filmregissörer?

Att läsa och skriva limerickar

Redan på Matildas allra första dag i skolan förstår fröken Honung att den här flickan är alldeles särskilt begåvad. Hon kan räkna ut svåra tal i huvudet och hon kan läsa och skriva. I boken *Matilda* kan hon bland annat skriva en särskild sorts skämtdikt som kallas "limerick" (efter den irländska staden med samma namn). En limerick består av fem rader där rad 1, 2 och 5 består av 9-10 stavelser och rimmor på varandra. Rad 3 och 4 består av sex stavelser och rimmor på varandra.

- Hur låter den limerick som Matilda först läser upp i klassen? Hur låter den som hon själv skriver till fröken Honung?

- Leta reda på fler limerickar, antingen i en bok (t ex B. Holmbäck, *Limerickboken*, 1990, eller Petter Lantz *Längs vägen till Limerick*, 2010) eller på internet (här hamnar man lätt på lite ekvoka sajter så det kan vara en bra idé att man som lärare letar i förväg och skriver ut ett antal som kan passa i klassrummet!). Hitta någon som du tycker är riktigt bra och försök berätta varför! Försök sedan att hitta på en själv – det är inte så lätt men det kan vara roligt att prova på! Arbeta gärna i par så att ni inspirerar varandra.

Fler berättelser av Roald Dahl

Roald Dahl (1916-1990) var en brittisk författare som älskas hela världen över för sina barnböcker. Utmärkande för dem alla är den svarta humorn och de ofta förekommande motsättningarna mellan barn och vuxna – en kamp som barnen alltid går segrande ur! Många av Roald Dahls böcker har också filmatiserats och bland dessa kan följande rekommenderas:

Häxorna – filmen regisserades av av Nicolas Roeg 1990
James och jättepersikan – filmen regisserades av Henry Selick 1996 och är delvis animerad, delvis live-action
Den fantastiska räven: filmen regisserades av Wes Anderson 2010 och är animerad

Charlie och chokladfabriken: boken är från 1964, den senaste filmversionen regisserades av Tim Burton 2005

Gör en egen filmatisering av *Matilda*

Som en del av skolbioprojektet [Boken på duken](#) inbjuder Svenska filminstitutet under läsåret 2013/14 till en web-baserad filmfestival. Så varför inte göra en egen version av *Matilda* i klassen? Läs mer om regler, tidsplan och inspiration på:

- <http://sfi.se/sv/filmiskolan/Teman-och-projekt/Boken-pa-duken/>

Produktionsuppgifter

USA 1996

Manus: Nicholas Kazan & Robin Swicord

Regi: Danny DeVito

Foto: Stefan Czapsky

Klippning: Lynzee Klingman

Originalmusik: David Newman

Scenografi: Bill Brzeski

I rollerna

Matilda – Mara Wilson

Miss Honey – Embeth Davidtz

Trunchbull – Pam Ferris

Mr Wormwood – Danny DeVito

Mrs Wormwood – Rhea Perlman

Tekniska uppgifter

Speltid: 96 minuter

Censur: från 11 år (7 år i vuxens sällskap)

Svensk premiär: 1997

Svensk text, ej dubb

Distribution

DVD utgiven av Sony Pictures Home Entertainment Sweden. Institutionella rättigheter för att visa i skolan: Swedish Film AB, Vretenvägen 12, 171 54 Solna. Tel: 08-445 25 50. E-mail: info@swedishfilm.se

Redaktion Malena Janson, Film & samhälle, Svenska Filminstitutet, maj 2013

